

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєв О.І., Василенко І.Л. Метамодернові мандри: від іронії до метаіронії // Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. Вип. 2(38). Сковородіана: мандри філософування-2. Одеса: Акваторія, 2022, 132 с. С. 28–38.
2. Афанасьєв О. І. Гуманітарне знання і гуманітарні науки. Одеса: Бахва, 2013. 288 с.
3. Калита Н. Павло Хайло про того, хто такий художник-дослідник та що таке колективність. URL: <https://supportyourart.com/conversations/hajlo/>
4. Почепцов Г.Г. Від Facebook'у і гламуру до WikiLeaks: медіа комунікації. Київ: Спадщина, 2012. 464 с.
5. Фрайнахт Ханзі. Що таке метамодернізм? URL: <https://bigggidea.com/practices/hanzi-frajnaht-scho-tak>
6. Хартія трансдисциплінарності. Стаття 6. URL: <http://anoitt.ru/index4.php>
7. Turner L. Metamodernist Manifesto. 2011. URL: <https://www.livelib.ru/work/1002631584-manifest-metamodernista-lyuk-tjorner>
8. Vermeulen T., van den Akker R. Misunderstandings and clarifications. 2015. URL: <http://www.metamodernism.com/2015/06/03/misunderstandings-and-clarifications/>
9. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on Metamodernism // Journal of Aesthetics & Culture. 2010. Vol. 2. P. 1–14.

O. Afanasiev. NARRATIVE AS A FIELD OF UNDERSTANDING BETWEEN PAINTING AND SCIENCE. – Article.

Summary. The article analyzes the situation in contemporary metamodernism art, when artists become scientists, commenting on paintings. Narratives, which are saturated with painting, are able to become a field of interaction between painting and science.

Key words: narratives, metamodernism, oscillation, meta-irony.

УДК 37

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/39/15>

Г. Є. Брянський

аспірант кафедри педагогіки ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА НА ПЕДАГОГІЧНО-МИСТЕЦЬКУ ТВОРЧІСТЬ

Анотація. Складні питання та дослідження емоційного здоров'я педагогічних працівників, пов'язані із певним ризиком напруження внутрішніх психічних станів вчителів мистецьких предметів, що обумовлено інтенсивною творчою діяльністю, яка призводить до навантаження саме емоційного характеру. Тому проблематика емоційних станів виказує більш пильного та ретельного вивчення, особливо із урахування специфічної роботи в сфері мистецтва.

Ключові слова: витвори мистецтва, емоційна стабільність, емоції, живопис, мистецтво, педагогіка, емоційні стани, сенс творчості, творення, творчість.

Педагогічна діяльність, ще за часів античної педагогічної системи, вважається однією із найскладніших видів людської діяльності. Освічена людина зі складною внутрішньою психологічною побудовою при реалізації педагогічної функції постійно використовує особистісну емоційну систему. Спираючись на своєчасні новітні дослідження в педагогіці та особистісний досвід, ми робимо висновок, за яким головною ціллю витвору мистецтва (візуального, декоративного, графічного) є викликання певної групи емоції в людях, які будуть сприймати витвори мистецтва. Закладені митцем емоції в твори, передаються спостерігачам за рахунок: кольору, композиції, техніці прийомів, плям. Цей

процес обумовлює існування та функціонування складного емоційного діалогу між майстром і спостерігачами його витворів. Також емоції постійно присутні та задіяні в педагогічному процесі. Тому емоційні стани майбутніх учителів образотворчого мистецтва реалізують вплив на творчість: педагогічну та мистецьку.

Емоційний стан – відображає загальне, цілісне ставлення людини до навколишньої ситуації, до самого себе і пов'язаний з особистісними характеристиками індивіда [1, с. 9].

Таке положення може стати однією із причин погіршення якості емоційних станів, зробивши їх більш негативними. До цих факторів додається ще особливе психічно-емоційне напруження, яке зазнають вчителі мистецтв у складних психічних реаліях сьогодення, з урахування напруженого інформаційного поля сучасного суспільства.

Одним із методів запобігання емоційної напруги в педагогічній діяльності, ситуації, що пов'язана із певним ризиком емоційного напруження, є реалізація заміщення педагогічної діяльності педагогічною імітацією. Але при накопиченні емоційного напруження є велика вірогідність початку дидактогенії – негативний психічний стан здобувача освіти, викликаний порушенням педагогічного такту з боку вчителя (вихователя, викладача).

Емоційне напруження – надзвичайний стан, що є загрозою для психічного здоров'я особистості. Причиною емоційного напруження виступає оточуючі психічні умови, що при впливанні надають негативність своєю дією на емоційному рівні [4, с. 179].

Емоційне виснаження – явище, яке знижує робочу продуктивність. Воно виявляється через відчуття емоційної порожності, вичерпання особистісних емоційних ресурсів, виникнення байдужості до учнів, колег, праці [4, с. 179].

Дидактогенії притаманні психічні розлади (від емоційної реакції, що дає зрушення в настрої особистості до хворобливого стану), які викликані грубими словами педагога чи керівника. Психогенні порушення працездатності психічного здоров'я особистості, викликані непрофесійними діями педагогічного колективу чи його членів [6, с. 94].

Аналізуючи попередній педагогічний досвід, набутий минулими поколіннями, ми приходимо до думки, що порушення емоційних механізмів майбутніх учителів образотворчого мистецтва, має бінарну природу даної проблематики. Її першим аспектом ми вважаємо згубні наслідки, які можуть бути проявлені та покладені майбутнім учителем в основу особистісної педагогічної діяльності. Наявність негативного (порушеного зі зламаною психікою) емоційного стану може стати відбитком чи перейти до процесу віддзеркалення на педагогічну діяльність, у час коли майбутній здобувач освіти переступить до своїх професійних обов'язків у рамках педагогічної діяльності. Саме відбитки негативного емоційного стану будуть керувати вчителем образотворчого мистецтва в аудиторній (чи роботі в майстернях) або позааудиторній праці. Невірні спотворені особисті емоції перейдуть до аудиторії та відобразяться у витворах мистецтва, що є другим аспектом бінарної природи проблематики порушених емоційних станів.

Тому саме при вирішенні емоційних задач вірогідним ми вважаємо застосування емоційних прийомів, які мають різний смисловий етичний сенс, а також негативний або позитивний знак. Ефективним є використання таких емоційних прийомів: емоційне зараження; інтрига; провокація; візуальність; демонстрація; нелогічність; перескок; задумана помилка; несподіваність; театралізація; високий естетичний рівень подачі матеріалу; емоційна деталь – цитата, факт, новина; вибір емоційно цікавого матеріалу; емоційний окрас лекції [4, с. 190]. Використання такого підходу дає результати поліпшення в емоційному стані вчителя, повільно призводячи до емоційної стабільності, що є частиною більш загальної структури психічних станів.

Емоційна стабільність учителя – властивість психіки, завдяки якій вчитель здатен успішно реалізувати необхідну діяльність у складних емоційних умовах [4, с. 93].

Психічні стани розгортаються через емоції людини, в яких реалізуються ситуативне переживання задоволення, радості, страху стосовно значущості діючих на неї явищ і ситуацій задоволення чи не задоволення її актуальних проблем [5, с. 96].

Спираючись на такі явища та стани, ми приходимо до розуміння та рахуємо, що вони не є спільними із властивим настроєм особистості педагога мистецької спрямованості мислення. Саме наявність невдоволеності є ознакою творчого компоненту вчителя образотворчого мистецтва. Одним із джерел виступає внутрішній конфлікт між необхідністю в певних діях і можливостями та бажаннями особистості вчителя. Ми наголошуємо на необхідності сформувані вміння емоційної концентрації на процесах,

що пов'язані із зацікавленістю особистісного характеру. Саме для уникнення зображеної нами раніше, негативної бінарної моделі дуалістичної проблеми та наслідків порушених емоційних стані майбутніх учителів творчих предметів.

Для цього ми пропонуємо використання моделі, за якою потрібно напрацьовувати розрізняльну функцію вчителя мистецтв. За умови її реалізації, вчитель буде в змозі розділяти робочі емоції, що відносяться до педагогічних процесів, і особистісно-внутрішні. Такі емоції є відбитками емоційно-психічної енергії, що пов'язана з особистісною діяльністю: пізнавальна, творча, керувальна, мистецька (не пов'язана із особистісною професійною діяльністю). Така модель підкреслює наявність вміння реалізувати різноманітність емоційних вражень, які є основою емоцій та почуттів, що важливо для вчителів мистецтва та спроможність виділяти естетично яскраві враження [4, с. 183].

Розглядаючи емоційну структуру та вивчаючи наслідки емоційних станів, ми розуміємо, що вони займають важливе місце, відтворюючи функцію зв'язку, внутрішніх розміркувань, спрямованих на розв'язання поставлених особистісних творчих задач у мистецтві та педагогіці. Наша особистісна позиція розглядає положення, що розгортається як поняття соціальної природи людини, яка не постає головною для вчителя мистецьких дисциплін. На наш погляд, це обумовлено тим, що внутрішній духовний світ має більш високе значення, ніж зовнішній соціальний. Із цим пов'язано поняття «самодостатньої особистості».

Особистість – результат складної взаємодії шести систем: гомеостатичної, пробуджуючої, емоційної, перцептивної, когнітивної та моторної [3, с. 26].

Творчість – діяльність людини, що спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, наукові відкриття). Необхідними компонентами творчості є: фантазія, уява, психічний зміст якої міститься в створенні образу кінцевого продукту, результату творчості [6, с. 406].

Також ми розуміємо важливість висвітлення позиції щодо питань організації чи пошуку точного сенсу творчої діяльності у педагогічній та мистецькій діяльності. Вчителі образотворчого мистецтва в деяких випадках при постійному набутті спадщини культури звертаються до прийому, за яким вони перетворюються в учня. Особливість полягає в тому, що вчитель одночасно є як учнем, так і майстром [5, с. 88].

Ми рахуємо, що якісні зміни емоційних станів майбутніх учителів мистецтв в часовому відрізку, відбуваються через суть самої природи мистецької діяльності. Витвори мистецтва, в незалежності від задачі (роботи здобувачів вищої освіти за навчальною програмою, живописні (графічні, декоративні) твори для персональної виставки), несуть поставлені художником-митцем складні соціальні, життєві, філософські питання, тощо.

Емоційна інформація закодована в творах, найчастіше присутня в різних елементах витвору. Найпростіші закодовані емоції, що сприймають навіть не підготовлені спостерігачі на виставках, семестрових оглядах учнівських робіт, є групи кольорів: теплі, холодні. Але складними носіями емоцій може бути навіть статична композиція.

Статична композиція – спрямовані до центру основні напрямки лінії, побудова за формою кола, квадрата прямокутника, з урахуванням симетрії [2, с. 9].

Тому одним із головних постають відповіді на глобальні питання. Ці питання пов'язані із загально-філософськими питаннями сенсу життя. Саме із такими питаннями до вчителя образотворчого мистецтва звертаються здобувачі освіти. Вчитель образотворчого мистецтва повинен вміти розкривати такі сенси, одночасно спрямовувати аудиторію до подальшої творчої діяльності через сформовану мотиваційну систему, що буде спонукати до сенсотворчості. Саме це є головною функцією творіння, педагогічної діяльності, що необхідно характеризувати як сенсотворчість.

Тому ми рахуємо, що вивчення, дослідження вчителем образотворчого мистецтва складних філософських проблем, що також закладаються в особистісні живописні твори, впливають на якісні зміни емоційних станів.

Чітка система розміркувань для вчителів мистецького спрямування, що відображує сенс як творчого процесу, так і творчості, сенсу педагогічної діяльності та використання творчості в неї пов'язано із необхідністю в наявності екстеріоризації. Це зумовлено реалізацією екстеріоризації одночасно в двох видах діяльності: художньо-творчої (творіння як процес та результат, а також як готовий витвір мистецтва) та педагогічно-творчої (створення педагогічних ідей та втілення їх у життя). В перспективі учні перетворюються на спеціалістів, реалізуючи художню освіту. Потім серед них з'являються професійні художники, які реалізують вивчені ідеї у витвори мистецтва.

Екстеріоризація – процес переходу дії від внутрішньої, згорнутої форми, до розгорнутої зовнішньої дії. Екстеріоризація є винесення на зовні результатів здійснюваних у внутрішньому плані, розумових дій втілення їх у матеріальному продукті [5, с. 93].

В новітніх соціально напружених реаліях, ми виявляємо, що життєва мудрість зазнавала нової якості, як вищий ціннісний пласт звичайної свідомості. Щоб відрізнити життєву мудрість вчителя мистецтв, яка є елементом сенсотворчості, від більш філософської, необхідним виявляється використання діалектичного, дихотомічного мислення.

Дихотомічне мислення, проявлене в педагогічній ситуації, може бути представлено тоді, коли вчитель образотворчого мистецтва пояснює, перевіряє завдання із композиції. Повторне використання варіативності помножує кількість варіантів, що можуть бути цікавими вчителю, із боку принципово іншого, відмінного від його погляду. [4, с. 285].

Дихотомічне (варіативне) мислення, яке застосовується вчителем образотворчого мистецтва в освітньому процесі, розгортає множинну варіативність груп вірогідних подій під час раніше змодельованої ситуації. Використання варіативного мислення в педагогічно-творчому процесі дає змогу усвідомити, що кожний метод є частиною дихотомічної пари, що виявляється через існування альтернативної рівноможливості. Вчитель знаходить і реалізує педагогічний маневр, використовує задум іншими шляхами. Саме завдяки таким ситуаціям вчитель набуває властивостей імпровізатора. При цьому протиріччя, що закладені в фундаменті педагогічної діяльності, викладенні як проблеми: бутійно-антропологічні, соціальні, педагогічні тощо.

Отже, розглядаючи вплив емоційних станів вчителів образотворчого мистецтва на педагогічно-мистецьку творчість, ми бачимо багатокомпонентність джерел, що впливають на емоційний стан. Основою цього є природний дуалізм джерел якісних емоційних змін, суто мистецько-творчого та педагогічно-творчого характеру. Складність соціально-оточуючих факторів є додатковим джерелом емоційного навантаження для майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Особливо для діячів мистецтв, які несуть та переживають загальнолюдські, філософсько-гуманістичні ідеї, емоції, цілі. Тому забезпечення їх емоційної стабільності, та здоров'я постає надважливою проблемою та задачею, бо вчителям мистецтва необхідно нести та розповсюджувати гуманістичні, патріотичні, національні, етнічні, культурні ідеї, шляхом грамотних емоцій, закладених у творах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буняк Н.А. Загальна психологія: лекції (частина II). Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 104 с.
2. Композиція для підготовки слухачів підготовчого відділення Львівської національної академії мистецтв: Робоча навчальна програма навчальної дисципліни. Львів, 2017.
3. Саржевський С. Н. Психологія та патологія емоцій, волі, уваги : навчально-методичний посібник для студентів 4 курсу медичних факультетів зі спеціальностей «Лікувальна справа» та «Педіатрія». Запоріжжя, 2017. 72 с.
4. Сергеев І.С. Основи педагогічної діяльності: учбовий посібник. Київ, 2004. 316 с.
5. Синявський В.В. Психологічний словник. За ред. Побірченко Н.А. Київ: Науковий світ, 2007. 27 с.
6. Шапран О. І. Сучасний психолого-педагогічний словник. Переяслав-Хмельницький, 2016. 473 с.

G. Bryanskiy. The influence of the future fine arts teacher`s emotional state on pedagogical and artistic creativity. – Article.

Summary. Complex issues and studies of the emotional health of teachers are associated with a certain risk of stressing the internal mental states of art teachers, which is due to intensive creative activity, which leads to a load of emotional nature. Therefore, the problem of emotional states requires a more careful and thorough study, especially in view of the specific work in the field of art.

Key words: works of art, emotional stability, emotions, painting, art, pedagogy, emotional states, the meaning of creativity, creation, creativity.